

Prehľad základných ruských gramatických javov

Renata Adamcová

Klett

© Mgr. Renata Adamcová
© Klett nakladatelství, s. r. o., Praha 2016

Klett nakladatelství s. r. o.

Průmyslová 11, 102 00 Praha 10
info@klett.cz, www.klett.cz

Jazyková revízia: Anatoly Orlov

Slovenská verzia: Mgr. Renata Adamcová

Zodpovedná redaktorka: Mgr. Radmila Vyskočilová

Layout a sadzba: Reklamare, s.r.o., Soběslavská 66, 130 00 Praha 3

Vytlačil: TNM Print, s. r. o., Nové Město 14, 503 51 Chlumeck nad Cidlinou

1. vydanie

ISBN 978-80-7397-248-6

R444

Prehľad základných ruských gramatických javov 3

Renata Adamcová

Vážení priatelia,

máte pred sebou poslednú časť príručky základných ruských gramatických javov, ktorá vám ukáže a pokúsi sa čo najjednoduchšie vysvetliť zložitejšie štruktúry ruskej gramatiky.

Opäť vám prajem veľa úspechov v štúdiu.

Autorka

OBSAH

1. SLOVESÁ	strana 5
1.1 Zvláštnosti časovania niektorých slovies	
1.2 Slovesá v infinitíve na -овать / -ировать	
1.3 Vyjadrenie typu musí byť / nesmie byť (vyjadrenie nutnosti) v kombinácii s prídavným menom	
1.4 Ďalšie slovesá so zmenou kmeňovej spoluhlásky v 1. os. j. č.	
1.5 Časovanie slovesa давать	
1.6 Podmieňovací spôsob slovies	
1.7 Infinitívne vety	
2. PODSTATNÉ MENÁ	strana 8
2.1 Niektoré zvláštnosti skloňovania podstatných mien mužského rodu	
2.2 Niektoré zvláštnosti skloňovania podstatných mien ženského rodu	
2.3 Skloňovanie typu тетрадь	
2.4 Skloňovanie typu армия	
2.5 Nesklonné podstatné mená	
2.6 Záporový genitív	
3. PRÍDAVNÉ MENÁ	strana 10
3.1 Komparatív (II. stupeň) a superlatív (III. stupeň) prídavných mien	
3.2 Komparatív (II. stupeň) prídavných mien so zmenou kmeňovej spoluhlásky	
3.3 Porovnávanie so spojkou чем	
4. ČÍSLOVKY RADOVÉ	strana 12
5. ZÁMENA	strana 13
5.1 Zámeno весь	
5.2 Zámena privlastňovacie егó / её / их	
5.3 Vzťažné zámena который / которая / которое / которые	
5.4 Neurčité zámena a zámenné príslovky s časticou -нибудь	
5.5 Neurčité zámena a zámenné príslovky s časticou -то	
6. СПОЙКА ЧТОБЫ	strana 14

SLOVESÁ

1.1 Zvláštnosti časovania niektorých slovies

Niektoré slovesá majú v prítomnom čase zvláštne tvary, ktoré sa musíme naučiť. Často ide o slovesá so zmenou kmeňovej spoluhlásky. Príklady takých slovies nájdeme v tabuľke:

хотѣть	мочь	искать
я хочѹ	я могѹ	я ищѹ
ты хочѣшь	ты можѣшь	ты ищѣшь
он хочѣт	он можѣт	он ищѣт
мы хотѣм	мы можѣм	мы ищем
вы хотѣте	вы можѣте	вы ищѣте
онѣ хотѣт	онѣ могѹт	онѣ ищѹт

Minulý čas týchto slovies:

- **хотѣть:** хотѣл – хотѣла – хотѣло – хотѣли
- **мочь:** мог – моглá – моглó – моглѣи
- **искать:** искáл – искáла – искáло – искáли

Rozkazovací spôsob:

- **хотѣть:** netvoríme!
- **мочь:** netvoríme!
- **искать:** ищѣи / ищѣйте!

1.2 Slovesa v infinitivu na –овать / –ировать

Slovesá v infinitíve na –овать / –ировать patria do skupiny slovies cudzieho pôvodu.

K tejto skupine slovies patrí **napríklad:** испóльзовать, организóвать, учáствовать, сортирóвать, приватизѣировать, критиковáть atď.

POZOR! пóльзоваться **чем** (7. р.) / учáствовать **в чѣм** (6. р.)

Прѣклады časovania sloves na –овать:

испóльзовать	организóвать	сортирóвать
я испóльзую	я организóю	я сортирóю
ты испóльзуешь	ты организóѣшь	ты сортирóѣшь
он испóльзует	он организóѣт	он сортирóѣт
мы испóльзуем	мы организóѣм	мы сортирóѣм
вы испóльзуете	вы организóѣте	вы сортирóѣте
онѣ испóльзуют	онѣ организóѹт	онѣ сортирóѹт

Pozn. U slovesa сортирóвать je prízvuk na konci slova!

1.3 Vyjadrenie typu musí byť / nesmie byť (vyjadrenie nutnosti) v kombinácii s prídavným menom

Pre toto vyjadrenie ruština používa nasledujúce konštrukcie:

vyjadrenie kladné

- он должен быть
- она должна быть + 7. p. prídavného mena
- оно должно быть
- они должны быть

vyjadrenie záporné

- он не должен быть
- она не должна быть
- оно не должно быть + 7. p. prídavného mena
- они не должны быть

Príklady:

Он должен быть честным. Продавец должен быть вежливым с покупателями. Они должны быть стройными.

1.4 Ďalšie slovesá so zmenou kmeňovej spoluhlásky v 1. os. j. č.

- **экономить** – я экономлю
- **готовить** – я готовлю

V ďalších osobách jednotného i množného čísla zmena kmeňovej spoluhlásky neprebíha:

- ты экономишь,, они экономят
- ты готовишь,, они готовят

1.5 Časovanie slovesa давать

я даю	мы даём
ты даёшь	вы даёте
он даёт	они дают

- **minulý čas:** давал – давала – давало – давали
- **rozkazovací spôsob:** давай / дайте!

Rovnako ako sloveso **давать** a časujú aj iné slovesá, napr. продавать, преподавать.

1.6 Podmieňovací spôsob slovies

Podmieňovací spôsob ruských slovies tvoríme pomocou minulého času a častice **–бы**. Táto konštrukcia sa používa predovšetkým v podmienkových vetách.

Schéma:

osoba	min. čas	častica	preklad
я	написал	бы	napísal/a by som
он/она	пришёл/пришла	бы	prišiel/prišla by
мы	говорили	бы	hovorili by sme

1.7 Infinitívne vety

Vety infinitívne sa v ruštine vyskytujú v rôznych situáciách. Jednou z frekventovaných situácií je infinitív v otázke, kedy konštrukcia vety odpovedá slovenskému „mám niečo urobiť“.

опытовací výraz	3. p.	infinitív	?
-----------------	-------	-----------	---

Примеры:

- Кому мне позвонить? Кому mám zavolať?
- Что мне надеть? Čo si mám obliecť?
- Что мне сказать? Čo mám povedať?
- О чём нам написать? O čom máme napísať?

2. PODSTATNÉ MENÁ

2.1 Niektoré zvláštnosti skloňovania podstatných mien mužského rodu

1. Podstatné mená mužského rodu s kmeňom na **-ж, -ч, -ш, -щ** (napr. нож, мяч, карандаш,...) majú v **7. p. j. č.** koncovku **-ем/-ом**. Koncovka sa odvíja od pozície prízvuku v slove.

Príklad:

карандаш	карандаш ом
мяч	мяч ом
врач	врач ом
муж	муж ем
пляж	пляж ем

2. Podstatné mená mužského rodu s kmeňom na **-ц** (napr. огурец, иностранец, певец) majú v **7. p. j. č.** koncovku **-ем/-ом**. Koncovka sa odvíja od pozície prízvuku v slove.

Príklad:

огурец	огурц ом
иностранец	иностранц ем
певец	певц ом
немец	немц ем
палец	пальц ем

3. Podstatné mená mužského rodu s kmeňom na **-ж, -ч, -ш, -щ** majú v **2. p. mn. č.** koncovku **-ей**.

Príklad: мяч – мяч**ей**, карандаш – карандаш**ей**, врач – врач**ей** atď.

4. Podstatné mená mužského rodu s kmeňom na **-ц** majú v **2. p. mn. č.** koncovku **-ов/-ев**. Koncovka závisí na pozícii prízvuku v slove.

Príklad:

огурец	огурц ов
иностранец	иностранц ев
певец	певц ов
немец	немц ев
палец	пальц ев

2.2 Niektoré zvláštnosti skloňovania podstatných mien ženského rodu

Podstatné mená ženského rodu s kmeňom na **-ц** (napr. учительница, больница, гостиница) majú v **7. p. j. č.** koncovku **-ой/-ей**. Koncovka sa riadi pozíciou prízvuku v slove.

Príklad:

учительница	учительницей
больница	больницей
гостиница	гостиницей
певица	певницей
овца	овцой

2.3 Skloňovanie typu ТЕТРАДЬ

Podľa typu **тетрадь** sa skloňujú podstatné mená ženského rodu zakončené v **1. p. j. č.** mäkkou spoluhláskou (**spoluhláska + mäkký znak**). Je nutné odlišiť podstatné mená tohto typu od podstatných mien mužského rodu mäkkého zakončenia, ktoré majú v **1. p. j. č.** rovnakú koncovku (**spoluhláska + mäkký znak**).

Príklady:

лошадь (kôň), площадь (námestie), Сибирь (Sibír), часть (časť), вещь (vec), промышленность (priemysel), ночь (noc), подпись (podpis) atď.

пád	jednotné číslo	множné число
1.	тетрадь	тетради
2.	тетради	тетрадей
3.	тетради	тетрадам
4.	тетрадь	тетради
6.	тетради	тетрадах
7.	тетрадью	тетрадами

2.4 Skloňovanie typu АРМИЯ

Podľa typu **армия** sa skloňujú životné i neživotné podstatné mená ženského rodu zakončené v **1. p. j. č.** na **-ия**. **Примеры:** фотография, биология, химия, Германия, гимназия atď.

пád	jednotné číslo	множné число
1.	армия	армии
2.	армии	армий
3.	армии	армиям
4.	армию	армии
6.	армии	армиях
7.	армией	армиями

2.5 Nesklonné podstatné mená

Medzi ruské nesklonné podstatné mená patria (základné informácie):

- slová cudzieho pôvodu: кино, какао, пальто, метро, кафе, меню, евро atď.
- mená, priezviská a názvy miest s koncovkou **-о**: Мэрио, Лётченко, Брно, Кладно atď.

2.6 Záporový genitív

Pre vyjadrenie typu „nemám“ v ruštine používame konštrukciu tzv. záporového genitívu (konštrukciu s 2. pádom), ktorá vypadá takto:

У когó (3. р.)	нет	чегó (2. р.)
У негó	нет	друзей.
У меня́	нет	словаря́.
У тебя́	нет	времени.

3. PRÍDAVNÉ MENÁ

3.1 Komparatív (II. stupeň) a superlatív (III. stupeň) prídavných mien

Prídavné mená môžeme stupňovať nasledujúcim spôsobom:

II. stupeň	III. stupeň
koncovkou -е/-ее	koncovkou -ейший/-айший
помосю слова бóлее	помосю слов сáмый / наибóлее

Mechanismus stupňovania

I. stupeň	kmeň	II. stupeň	III. stupeň
красíвый	красív- красíвый	красívее бóлее красíвый	красívейший сáмый / наибóлее красíвый
бы́стрый	бы́стр-	бы́стрее бóлее бы́стрый	бы́стреейший сáмый / наибóлее бы́стрый

Pre vyjadrenie III. stupňa môžeme použiť i túto konštrukciu:

II. stupeň s koncovkou -е/-ее	всегó / всех
--------------------------------------	---------------------

Príklady:

- Бóльше всегó я люблю óвощи. Najradšej mám zeleninu.
- Я дýмаю, что она́ красívее все́х. Myslím, že je zo všetkých najkrajšia.

Poznámka

1) Niektoré prídavné mená môžu mať v III. stupni zvláštne tvary.

Príklady: лúчший (najlepší), крупнэйший (najväčší), старший (najstarší) apod.

2) Tvary II. stupňa neskloňujeme!

3.2 Komparatív (II. stupeň) prídavných mien so zmenou kmeňovej spoluhlásky

U niektorých prídavných mien dochádza u II. stupňa ku zmene kmeňovej spoluhlásky.

Príklady frekventovaných prídavných mien tohto typu vidíte v tabuľke:

I. stupeň	II. stupeň
дорого́й	доро́же
молодо́й	моло́же
дешё́вый	дешё́вле
просто́й	проще́
тихо́й	ти́ше

3.3 Porovnávanie so spojku ЧЕМ

Porovnávanie pomocou spojky **чем** je častým typom porovnávania v ruštine. Konštrukcia vety je jednoduchá a pred spojku **чем** píšeme **čiarku**.

II. stupeň	чем	-----
------------	-----	-------

Príklady:

- Он быстрее, **чем** я думал. Je rýchlejší, než som si myslel.
- Она моложе, **чем** моя сестра. Je mladšia než moja sestra.
- Это дороже, **чем** вчера. Je to dražšie ako včera.

4. ČÍSLOVKY RADOVÉ

Radové číslovky **sa skloňujú** rovnako ako prídavné mená tvrdého zakončenia – podľa typu **но́вый**. Jedinou výnimkou je radová číslovka **трéтий**, ktorá má **zakončenie mäkké**.

Porovnajzte:

но́вый	пéрвый	трéтий
1. р. но́вый	1. р. пéрвый	1. р. трéтий
2. р. но́вого	2. р. пéрвого	2. р. трéтьего
3. р. но́вому	3. р. пéрвому	3. р. трéтьему
4. р. но́вый/но́вого	4. р. пéрвый/пéрвого	4. р. трéтий/трéтьего
6. р. но́вом	6. р. пéрвом	6. р. трéтьем
7. р. но́вым	7. р. пéрвым	7. р. трéтьим

Pre vyjadrenie typu **V ktorom roku / storočí?** v ruštine používame **В КАКО́М ГОД́У / БÉКЕ?** V odpovedi **používame konštrukciu в + 6. р.** U viacslovných radových čísloviek tvar 6. р. používame až u poslednej číslovky. **Príklady:**

- в гоку 1984 – в ты́сяча де́вятьсо́т во́семьдесят четвёрто́м год́у
- в гоку 2003 – в две ты́сячи трéтьем год́у
- в гоку 1999 – в ты́сяча де́вятьсо́т де́вяно́сто де́вято́м год́у

POZOR na nasledujúce číslovky:

- в гоку 1950 – в ты́сяча де́вятьсо́т пятидеся́то́м год́у
- в гоку 1960 – в ты́сяча де́вятьсо́т шестидеся́то́м год́у
- в гоку 1970 – в ты́сяча де́вятьсо́т семидеся́то́м год́у
- в гоку 1980 – в ты́сяча де́вятьсо́т восьмидеся́то́м год́у
- в гоку 2000 – в двухты́сячнóм год́у

5. ZÁMENA

5.1 Zámeno ВСЬ

Zámeno **ВСЬ (ВСЯ / ВСЁ / ВСЕ)** radíme medzi zámena určovacie. Zámeno odpovedá slovenskému výrazu **VŠETOK / CELÝ**. **Примеры:** весь день – celý deň, весь уикэнд – celý víkend, вся жизнь – celý život, всё время – celú dobu, все люди – všetci ľudia

Zámeno sa taktiež používa v konštrukciách **най-... zo všetkých / zo všetkého**.

Примеры: красивее всех / всего – najkrajší / najkrajšia zo všetkých (vid' vyššie)

пád	MR	ŽR	SR	mn. číslo
1.	весь	вся	всё	все
2.	всего	всей	всего	всех
3.	всему	всей	всему	всем
4.	весь (neživ.) всего (živ.)	всю	всё	все (neživ.) всех (živ.)
6.	всём	всей	всём	всех
7.	всем	всей	всем	всеми

5.2 Zámena privlastňovacie ЕГО / ЕЁ / ИХ

Zámena **его / её / их** sú privlastňovacími zámenami 3. osoby. Tieto zámena sa nikdy neskloňujú!

Примеры: его лучший друг, от его лучшего друга, её сестра, от её сестры, их студенты, от их студентов

5.3 Vzťažné zámena КОТОРЫЙ / КОТОРАЯ / КОТОРОЕ / КОТОРЫЕ

Zámeno **КОТОРЫЙ / КОТОРАЯ / КОТОРОЕ / КОТОРЫЕ** sa najčastejšie vyskytuje ako zámeno vzťažné vo vedľajšej vete, ktoré odpovedá slovenskému zámenu **ktorý / ktorá / ktoré / ktorí**.

Zámeno **КОТОРЫЙ** nepoužívame v otázke, výnimku tvorí spojenie **КОТОРЫЙ час?** / Koľko je hodín?

Примеры:

- Фильм, который стоит посмотреть, ... Film, ktorý sa oplatí vidieť, ...
- Женщина, которую вы видите, ... Žena, ktorú vidíte, ...
- Город, в котором я живу, ... Mesto, v ktorom bývam, ...

Skloňovanie:

пád	который	которая	которое	которые
1.	который	которая	которое	которые
2.	которого	которой	которого	которых
3.	которому	которой	которому	которым
4.	который (neživ.) которого (živ.)	которую	которое	которые (neživ.) которых (živ.)
6.	котором	которой	котором	которых
7.	которым	которой	которым	которыми

5.4 Neurčité zámena a zámenné příslovky s částicou –нибудь

Tento druh zámen sa tvorí pripojením častice –нибудь k opytovaciemu zámenu a označuje predmet, ktorý nie je jednoznačne určený. V slovenčine odpovedá výrazom ktokoľvek, čokoľvek, kdekoľvek, kedykoľvek.

Príklady:

po rusky	po slovensky
кто-нибудь	niekto / ktokoľvek
что-нибудь	niečo / čokoľvek
какой-нибудь	nejaký / akýkoľvek
где-нибудь	niekde / kdekoľvek
когда-нибудь	niekedy / kedykoľvek
куда-нибудь	niekde / kamkoľvek

5.5 Neurčité zámena a zámenné příslovky s částicou –то

Tieto zámena sa tvoria pripojením častice –то k opytovaciemu zámenu. Obecne označujú predmet, ktorý je charakterizovaný vyššou mierou konkrétnosti (porovnaj s –нибудь).

po rusky	po slovensky
кто-то	niekto
что-то	niečo
какой-то	nejaký
где-то	niekde
когда-то	niekedy
куда-то	niekde

6. SPOJKA ЧТОБЫ

Spojka **чтобы** patrí medzi spojky podradňovacie a odpovedá slovenskému **aby**. Spojka sa vyskytuje v **účelových vetách** (za akým účelom).

Po tejto spojke používame:

- **infinitív** – pokiaľ v oboch častiach súvetia je **rovnaký podmet**
- **tvár slovesa** – pokiaľ sú v oboch častiach vety **rôzne podmety**

Príklady:

- Я записал твой номер телефона, чтобы его не **забыть**. (1 podmet)
Zapísal som si tvoje telefónne číslo, aby som ho nezabudol.
- Мне нужно встать в шесть часов утра, чтобы **успеть** на автобус. (1 podmet)
Musím vstať o šiestej ráno, aby som stihol autobus.
- Ему надо помочь, чтобы он сдал все экзамены. (2 podmety)
Treba mu pomôcť, aby zložil všetky skúšky.

